

(המסך עממוד 15)

בה יותר - את הליקויים אשר במיבנה הגופים שעליהם לתתם בנליקות. הקירה מקיפה גילתה צורת העולם הזה. ביום הליקה ולאחריו, גילתה את העובדות הבאות, על הגורמים האחראים:

המשטרה:

מתפקיד המשטרה, במיקרה של שריפה, לשמור על הסדר, לאפשר לכבאים מירב חופש הפעולה בכיבוי הדליקה, לאפשר גישה חופשית למקום הדליקה וממנו לרכב בטחון כגון אמבולנסים מכוניות כיבוי וי מכוניות משטרה. עליה להגיש סיוע לכבאים בהצלת נפשות ורכוש.

כיצד מילאה - או לא מילאה - המשטרה תפקידים אלה? במקום השריפה היו למעלה מ-130 שוטרים, ועוד כ-50 עסקו בתפקידי תנועה מסביב. אך המשטרה לא הצליחה ליצור מרחב חופשי מסביב לבניין, לא השתלטה על קהל הסקרנים, לא יכלה לפנות דרך לאמבולנסים של מנדודי אדום, ולא הגישה עזרה לנפגעים או למכבייהאש. יחידת כבאים של חיל-האוויר, שהגיעה למקום במכונית כיבוי המצוידת במתקן קצף, המיועד לכיבוי דליקות במטוסים, לא הרשתה עלידי השוטרים להגיע למקום. רק לאחר ויכוחים עם קצין משטרה ועם כבאים, הצליחה המכונית לפלס לעצמה דרך עד לבניין העולה בלהבות.

השובתו של דובר מחוז תל-אביב, פקד כר"מים, לכל ההאשמות: "לא צפינו מראש שהתפתחויות תהיינה כה חמורות, מאחר ומוקד השריפה לא הצביע על סכנה מיידית. הקהל היקשה על פעולת המשטרה, והיה צריך להילחם בו. אילו היתה לקהל בגרות ציבורית, היינו יכולים להפעיל לעזרת ה" כבאים את מרבית הכוח שלנו".

מנדודי אדום:

היה השרות הציבורי היחיד שפעל כשירי, ואף הצטיין לשבח. מיד עם קבלת הידיעה בתחנה, שבניין צי"ם נשרף, נשלחו שני אמבולנסים למקום, ויתר האמבולנסים הועמדו במב"ה. כן, בהיחזק גודל השריפה, גויסו עוד 14 אמבולנסים באלחוט מלוד, רמלה, הרצליה, כפר-סבא, רמת-גן, חולון ובתי-ים. שלושים אחיות ושלושה רופאים חיכו בלוא הפצועים.

בהגיע לבל-הפצועים הראשון לתחנת העזרה הראשונה, הוקם באולם שבקומה ה-2 שניה בית-חולים-שדה, והכנסו לתוכו אלונקות ובלוני חמצן, והנפגעים קיבלו סיפול. הדבר הזה הוכיח לי את זמן ההפעלות במלחמה, סיכום ד"ר גולדשטיין, "מרבית המיקרים שקיבלנו מהשריפה הם מיקרים של קוצר נשימה, ופגיעה בעיניים, נפגעי עשן והרעלה. היו גם מיקרים של היסטריה והלם, שהוצרכתי לשלוח לבית-חולים".

צה"ל:

לחלקו של הצבא במיבצע זה חשיבות רבה, לא רק בשל התוצאות שהיו להתערבות, אלא גם כדי להפנות את תשומת-הלב לבעייה של חייסומות: מה יקרה אם תופצץ תל-אביב בעת מלחמה, ויהיה צורך לכבות עשרות דליקות?

באופן מעשי, התערב הצבא ביום שישי שעבר כדי להציל חיי אזרחים. הוראת-קבע אומרת, כי הפעלת מטוסים (הליקופטרים) להצלת חיי אזרחים חייבת לקבל את אישור המשטרה. כאשר קיבל אלוף עזר וייצמן, מפקד חיל-האוויר, הודעה על השריפה, היפנה למקום הדליקה מטוס שהיה באזור. ב"מקביל התקשרה מפקדתו עם המפקח אילון ממסורת תל-אביב, וביקשה אישור להפעלת מטוסים באזור השריפה. המפקח לא נתן את האישור, עד לאחר שקצין-משטרה שיצא למקום-הדליקה ואישר את הצורך בכך.

ביתנים הספיק להגיע למקום קצין חיל-אוויר, ועימו מכשיר-קשר שקישורו עם המטוס המרחף. הטייס הודיע לו שהוא רוצה את אנשים מרוכזים על גג הבניין הנוער. קצין-המשטרה נתן לו את האישור להיכנס לפעולה כדי להצילם. מאותו רגע ואילך התנהלה הפעולה לפי ראות-עיניו של הטייס, ועצותיו של קצין-הקשר על הקרקע. לא היה מרכז בקרה או קשר מותף לחיל-האוויר ולכבאים.

הכבאים:

אחד מקציני מכבייהאש, שהשתתף בכיבוי השריפה, העיד: "מכבייהאש לא ערכו במשך שבע שנות קימו של בית צי"ם סיור מקיף אחד, שבו יוכלו להעביר ביקורת על

צורת בנייתו של בית צי"ם, שבמיקרה של שריפה הינו חסר הגנה כמעט במלוא 100 האחוזים.

החוקים אותם חוקקה ועדת הכנסת בי תיאום עם שר-המשטרה, והכתובים בקובץ תקנות בטיחות למקומות ציבוריים 1965, אינם קובעים שמכבייהאש חייבים לתאם, בשעת בנייתו של בית-משרדים - ויהיה גודלו אשר יהיה - את שיטת ההגנה מפני אש. לא נאמר שהבונים חייבים לקבל את הוראות מכבייהאש, שייחייבו כי הבניה המתוכננת תהיה מובטחת עלידי אבזורים מיוחדים נגד מקרי שריפה. כך, למשל, נוצר מצב, שמכבייהאש לא ידעו שבמרתף הבניין נמצאים שני מיכלים של סולר. התפוצצות אחד מהם היתה מגדילה פי עשר את מהירות התרחבותה של האש. אותם מיכלים קיבלו סיפול רק בשעה 13.00, וגם כן לא עלידי מכבייהאש, אלא עלידי מכונת כיבוי צבאית. זאת אומרת, קרוב לארבע שעות אחרי תחילת השריפה.

אחת הסיבות לכשלונו הכיבוי היה, לדעת כבאים רבים, העדרו של מפקד בפועל של תחנת מכבייהאש תל-אביב. אהרון אנקר, ר"מ אנקורי, ששכב חולה בשעת הדליקה, נושא את התואר של סגן-המפקד. אריה כספי, אך ידוע לכל אדם המקורב למכבייהאש, בלמעשה מנהל את אזור תל-אביב אהרון אנקורי. כספי ממשיך לשאת בתואר המפקד בגלל העובדה, שהוא משרת את תחנת הכיבוי מאז הקמתה.

כספי ומפקד-כבאות ארצי אלכסנדר שפיר טענו, לאחר מעשה, כי הציוד פעל כתי-קונו. האמת: צינורות-כיבוי רבים התפוצצו, ולא רק בגלל דריכות הקהל עליהם. עובדה חשובה: לפני שלוש שנים הוכחו צינורות מהולנד, העשויים פלסטק ואינם עומדים בפני חום רב. לדעת אחד המומחים: הלחץ שבו הם מוגלים לפעול הינו קטן בהרבה מזה שבו עומדים צינורות המיוצרים בארץ עלידי בית-החרושת פראנק לוי. הצינורות הוכחו מהולנד בגלל חישובי כדאיות של מדיניות יצוא יבוא. כבר קרו כמה מיקרים של פיצוצים בצינורות אלו, ובשריפת בית צי"ם נישנה הדבר בצורה קטסטרופאלית.

ואלה הטענות המעשיות בשעת כיבוי הדליקה: בשעה 10.15 נתקבלה הוראה ל"העביר לאזור השריפה רק מסיכות וציוד נגד עשן, שהיה חסר לכבאי תל-אביב. כבר אז היתה השריפה בעיצומה, אך טרם הודיעו מכוניות-כיבוי מאזורי הסביבה. בכל תחנה כזאת מצוי סולר בגובה 24 מטר, שהיה מקל על הצלת האנשים והיה חוסך את הסכנה שנסקפה למסוקים. בגלל סיכוי סור-יקורה, אף דחתה תחנת תל-אביב את הצעת-העזרה של מכבייהאש רמת-גן, שבר"שותם ציוד חדש ומשוכלל.

בתחנות מכבייהאש אין כיום ברזנטים להבטחה מנילה. הם הוצאו משימוש, מי כיהן שהם מצריכים כוח-אדם ואימון בשימושם. דבר החסר ברוב תחנות מכבייהאש בכל רחבי הארץ. ביום שישי האחרון היה מקום לשימוש בברזנטים להבטחת האנשים שנמלטו דרך צידו הדרומי של הבניין, ממנו נפל ונהרג יששכר מנדלבוים, ואשה נפלה ונפצעה. כאשר נשאל אחד מקציני מכבייהאש תל-אביב היכן הברזנט, שהשימוש בו צולם פעמים כה רבות לצורכי פרסומה, השיב: "הפסקנו להשתמש בו אחרי שאחד הכבאים נפצע תוך קפיצה באימונים".

הורגש העדרו של דבר נוסף: סולר. ה"מגשר בין גגות. בחי"ל משתמשים בסולר כזה, כדי להעביר אנשים מגג בוער לגג מובטחים, או כדי לחלק אנשים בשעת ש"פונות. אילו הופעל סולר כזה ביום שישי האחרון, ניתן היה לחלק תוך עשר דקות את 50 האנשים שהצטופפו על גג צי"ם. המרחק בין גג זה, לבין גג הבניין הסמוך של בנק איי-בריטיניה, הוא רק שמונה מטרים. עד כמה לא תפסו מכבייהאש את גודל האסון, בשלבי המוקדמים, תעיד העובדה כי פקידים שעבדו בקומות העליונות רצו לעזוב את המשרד כבר בשעה 10. אך מכבייהאש אמרו להם להישאר במקומם, מכיוון שהם כבר משתלטים על האש. כספי עצמו הצהיר: "האש לא תפצט. אין כל סכנה. לא צריך לעשות פאניקה". כאשר הסתבר שטעה, אייפשו היה כבר לרדת בחזרה-המדרגות, שהפך ארובה ענקית ל"פליטת עשן".

אפשר היה להסיק רק מסקנה אחת: מכבייהאש אפילו לא שיערו, מבחינה תר-אורטית, מה יכול לקרות בבניין מסוג זה, כאשר אוחות בו האש. וזאת - מפני שהם לא למדו את מיבנהו מראש.

משרד ספרות:

הכריזת-הכנסת לבריאז כהן (אחדות-העבודה), שנאם השבוע את נאומו-הבכורה שלו, דומה להפליא למהדורה צעירה של ישראל גלילי, הוא טוען שדמיון זה רחוק אחריו כבר שנים, אך שלא זו היתה הסיבה להצטרפותו למפלגה זו דוקא. אמר עליו יגאל אהרון, חברו למפלגה: "גבי הוא גם ספרדי וגם אקדמאי (מרצה להיסטוריה ב"אוניברסיטה העברית). אילו היה גם אשה וגם תישב של עירית-פיתוח, הוא היה ח"כ אידיאלי בשבילנו". ח"כ מרדכי עזרי, פר, איש הנהלת אנד, אינו חוזר לעולם לתל-אביב, אחרי ישיבת הכנסת, עד אשר מילא את מכוניתו הגדולה בחיכים מבקשי-טרמפ. אומרים עליו שאין הוא עושה זאת בגלל טוב-לב, אלא מפני שהאדם ח"כים יש זכות לנסוע באוטובוסים חנים. הוא רוצה לחסוך מקום באוטובוסים של אנד. טעות פרודית אירעה למזכירתו של

"ח"כ באדר בפעולה" למען ההיסטוריה

ח"כ גדעון האוזנר: היא כתבה מכתב ל"משרד המחסור והתעשייה". כל החיכים יודעים כי כל דבריהם מנוצחים בפרטיכל חזק כבאדר, חושב שאין זה מספיק מה אימרים החיכים. לדבריו, חשוב גם אין הם נראים. הוא אמר ועשה, נטל עימו מטרסה, ניצב במדרכה שממול לבניין ה"כנסת, צילם את החיכים היוצאים והנכנסים. ח"כ אחד, שנעדר לאחרונה מן הכנסת, הוא איש רק"ח לופיק לזוכי, המבלה חופשית-הבראה במקומה. הרכילות הקוממוניסטית מספרת, כי עתה יש לצפות לכך שגם אחד ממנהיגי מקי" יצא לחופ"ש ת הבראה בבירה הסובייטית. ולמה? כי בקרב מנהיגי מקי" שוררת הודעה כי הב"ראתו של טובי היא הבראה דיפלומטית, שנועדה לשמש רק כיסוי לשיחות אותן מנהל מנהיג רק"ח עם עמיתיו הסובייטים, בנוגע להזמנת מפלגתו כאורחת התעודה ה"כ" של המפלגה הקומוניסטית של ברית המועצות. קומוניסט ישראלי אחר, ה"משרד אלכסנדר פון, עומד לחגוג החידוש את יום-הולדתו, בערב חגיגי בבית-הסופר בתל-אביב. יום-ההולדת יעמוד בסמך הק"מתו של מערך ספרותי זוטא, כיוון שבין המברכים את בעל השמחה היו המשרד נתן אלתרמן, חסידי המושבע של ריזר ב"הדרורין, והמשרד המפ"מי אברהם שרונסקי. אודותו של ניצג ארצות-הברית בא"ם, ארתור גולדברג, לא הפריעה לשגריר המצרי מוחמד אדיקוני, להזמין לארוחת חגיגית. ביום המיועד נוכר גולדברג כי הוזמן באותו יום גם למסיבה בשגרירות האיטלקית. הוא טילפן לברע האחרון לשגריר המצרי, בניסיון למצוא הסדר של דחייה, אך המצרי סירב. גולדברג יקרי, אמר לו הדיפלומט הערבי,

המסיבה נערכת במיוחד עבורך. כשפנה כמעט מיואש, לשגרירות האיטלקית, הוצעה לו עיסקה. "שלח אלינו את אשתך, הציע הדיפלומט האיטלקי, ואז תהיה חופשי כאתה נפשיך". וכך היה.

★ ★ ★

הומור תני"כ:

התחרות בין יומגי החרשות של קול ישראל וגלי צה"ל הגיעה השבוע לשיאה, כשכתבי שני היוםגים התחרו ביניהם על כשכתבי מוקדם יותר על השריפה בצי"ם. יחנת גלי צה"ל ניצחה הפעם, אודות לעורך היומן שלה, נחום (חומי) מוסינזון. בצהרי היום השישי, כשראה חומי מוסקים בשמי תל-אביב, מיהר להתקשר עם מפקד חיל-האוויר, האלוף עזר וייצמן, שהעמיד לרשותו את הטיסים מיד עם תום פעולות החילוץ. מה שגלי צה"ל שידרו בערב שבת, שידר קול ישראל רק בשבת. האלוף וייצמן, כששמע כי מפקד מכבייהאש בתל-אביב, אריה כספי, טוען כי מדחפי ה"מוסינזון ליבו את האש בצי"ם. קבע ברוגז: "יותר טוב להציל אנשים מאש גדולה, מאשר לתת להם להיצלות באש קטנה". עורך שבועון מפא"י הפועל הצעיר, ישראל כהן, ציין השבוע כי בתנ"ך מצויים גם הומור וגם פורנוגרפיה. השיב העיתונאי דתי שמואל הכהן-אבירדר, עורך השבועון פנים אל פנים: "את הומור אני מכיר, כי הרי כתוב, לא תגנוב! אבל היכן הפורנוגרפיה?".

★ ★ ★

כלב בימת:

הבמאי קלייב (מה חדש פוטיקאס) דונור עומד להגיע בקרוב לישראל. מכריו מספרים כי הוריו, תושבי לונדון, שהם ציונים גל-הבים, לוחצים על בנם מזה זמן רב שיק"פוך לישראל, אך לשא. דונר עצמו הסכים כי אינו ציוני כלל, אך הוא אוהב את ישראל, והוא ינצל את ביקורו בה כדי למצוא חסרטי טוב על נושא מקומי. לקראת העלאת המחזה לוו, שייקרא בעברית ליבלוב האהבה, הוזמנו עשרים מזרונים-גומי מיוחדים, שיונחו בעת ההצגה מאחורי ה"קלעים. המזרונים ישרתו את אבנר חז"קיהו וזאב ברדינסקי, שיעטרכו להציג על הבמה התאבדות, עלידי קפיצות-ראש הא תוך נהר. ברדינסקי, שיעטרך בעת ההצגה להסיע את זהרירה חריפאי על וספה של ממש, יאלץ בינתים ללמוד ב"שיעורי נהגות, כדי שלא יגרום לתאונות אמיתיות על הבמה. ההצגה נפתחה כ"חוקיהו ניצב על גשר, מדוכך ומיואש, וכלב קטן ניגש אליו ומרחח סביב רגליו. כדי להשיג כלב מתאים, עומדת הנהלת בימות, מפיכת ההצגה, לפרסם את המודעה הבאה: "רוש כלב-ששועים קטן ומאולף, ממנו נדרש לחצות את הבמה לפי הוראות הבמאי, להיעצר ליד השחקן הראשי ולחשוב אותו לעץ". הדוגמן הישראלי יה"ר שוץ גלה, שהתפרסם בעבר בידודתו עם השחקנית האוסטרית רומי שניידר, ה"דוע עתה בתרועת נצחון מהוליבו, כי יש לו ידיות חדשה, הפעם עם אהובה-לשעבר של רומי, השחקן הצרפתי אלן דירון. שרידי הבהימה הירושלמית, שיערכו לאחרונה גלות בקפה טעמו, מול הכנסת, לאחר שמקום-מושבם הקבוע, קפה ניצן, בסגר, יחגגו השבוע בפתיחת בית-קפה חדש, שייקרא ניצן החדש, ברחבי הלה. בעל הב"מקום, צ'ארלי ברייסמן, שהיה תושב קבע בניצן הישן, הבטיח להמשיך במסורת: "אתן קרדיט לכל לקוח, בתנאי שיוכיח לי כי הוא עני". אחד מידידיו הציע לו לתלות בפתח הקפה מודעה בנוסח הבא: "אשראי יינתן רק ללקוחות בעלי תעודת-עניות".

★ ★ ★

פסוקי השבוע:

דיהשבעון, "מן היסוד", על לוי אשכול: "הוא נכשל שוב בניסיון לאחוז את החבל בכל הראשים שיש לו לחבל ושי אין לו לחבל". ח"כ רפ"י שמעון פרס, בכנס סטודנטים, כשהסתיחו כנגדו כי מפלגתו דו"מה למפלגה פאסיסטית: "זהו עלבון ל"פאשיזם!". הנ"ל: "מי שמעיד על עצמו, שב"עזרת מתינות ישראלית, ככיכיל, הוא יכול להשיג מתינות ערבית בפועל, רק מומין בעקיפין לחץ מבחוק על מיתון המתינות של התקופות המתונות".